

KŪRINIŲ SKLAIDOS VAIDMUO IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ EUROPOS SĄJUNGOJE REGULIAVIMO MODERNIZACIJOJE

Tomas Linas Šepetyš

Mykolas Romeris universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės institutas

Elektroninis paštas: tosepetyš@stud.mruni.eu

Pateikta 2021 m. lapkričio 9 d., parengta spaudai 2021 m. gruodžio 31 d.

DOI: 10.13165/JUR-21-28-2-09

Santrauka. *Europos Sąjungos autorių teisė tęsia išimtinių autorių teisių reguliavimo modelio paiešką. Modelis turi būti pritaikytas esamiems skaitmeninio turinio sklaidos ir įkainojimo parametrams turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Neseniai priimta Direktyva dėl autorių teisių skaitmeninėje vidaus rinkoje 17 straipsnio, orientuoto į išimtinių autorių teisių apsaugos stiprinimą turinio dalijimosi paslaugų platformose. Jos reguliavimas yra potencialiai žalingas, todėl doktrinoje aktualu atsakyti į klausimą: kokio teorinio komponento trūksta siekiant sėkmingai modernizuoti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą pagal esamus skaitmeninės kūrybinės industrijos poreikius?*

Mokslinio tyrimo metu atlikta teorinė analizė atskleidė, kad šis trūkstamas komponentas yra išimtinių autorių teisių reguliavimo atoveikis centralizuotos turinio sklaidos modelio veikimo parametrams. Esamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemiškas sietinas su vis dar neatliktu tokio atoveikio išpildymu minėtų teisių reguliavimo naujinimo teisėkūros procese. Reprezentatyvumas techniniams parametrams, pagal kuriuos formuojami kūrėjų komercinės veiklos modeliai, nurodo informatyvų kūrinių sklaidos modelio vaidmenį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo naujinimo procese.

Reikšminiai žodžiai: Direktyva dėl autorių teisių skaitmeninėje vidaus rinkoje, išimtinės autorių teisės, centralizuota sklaida, nuosavybinė sklaida, Skaitmeninių paslaugų aktas, kūrinių sklaidos modelis.

Įžanga

Europos Sąjungoje vyksta visuomeninio gyvenimo pokyčiai, sietini su atveriamomis naujomis išimtinių autorių teisių saugomų kūrinių informacijos vartojimo bei sklaidos skaitmeninėje erdvėje galimybėmis ir įpročiais. Lygiagrečiai pastebimas neigiamas šių pokyčių poveikis išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo veiksmingumui ir šių teisių teikiamos apsaugos efektyvumui. Doktrinoje šio poveikio pradžia įvardijamas skaitmeninis centralizuotos (angl. *one-to-many*) kūrinių sklaidos modelis, taikomas turinio dalijimosi internetu paslaugas teikiančiose platformose ir ribojantis galimybes išimtinių autorių teisių turėtojams kontroliuoti kūrinių padarymo viešai prieinamais veiksmais šiose platformose¹. Laikomasi pozicijos, kad šio kūrinių sklaidos modelio ekspansija lemia išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo neveiksmingumo įvaizdį visuomenėje². B. J. Jütte teigimu, šios problematikos sprendimas išlieka vienas iš aktualiausių Europos Sąjungos teisėkūros klausimų išimtinių autorių teisių reglamentavimo srityje, suponuojantis išaugusį šių teisių reguliavimo modernizacijos poreikį³.

Vis dėlto pastarojo laiko pastangos modernizuoti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje (toliau – Direktyva 2019/790) vertinamos kontraversiškai dėl praktinių tokio reguliavimo modernizavimo pasekmių. Viena iš jų – apriboti kūrinių, ypač išvestinių kūrinių, komercinio panaudojimo būdus, kurių įgyvendinimas grindžiamas būtent centralizuota skaitmenine turinio sklaida, taip pat sumažinti šių kūrinių informacijos vartojimą⁴. Taigi, Direktyva 2019/790 nesukuriamos tvirtos prielaidos, leidžiančios konstatuoti, kad išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu išpildoma šių teisių, kaip skirstomojo teisingumo (angl. *distributive justice*) koncepcija, vizualizuojanti išimti-

-
- 1 Irina Atasanova, „Copyright Infringement in the Digital Environment“, *The Journal of Law and Economics* 1 (2019): 13.
 - 2 Christophe Geiger ir Bernd Justin Jütte, „Platform Liability under Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive, Automated Filtering and Fundamental Rights: An Impossible Match“, *GRUR International* 70, 6 (2021): 521–522.
 - 3 Bernd Justin Jütte, *Reconstructing European Copyright Law for the Digital Single Market. Between Old Paradigms and Digital Challenges* (Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2016), 33.
 - 4 Joao Pedro Quintais, „The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical Look“, *European Intellectual Property Review (Forthcoming)* 1 (2020): 18, žiūrėta 2021 m. birželio 3 d., <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3424770>; Federico Ferri, „The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market“, *China-EU Law Journal* (2020): 18.

nes autorių teises kaip autorių finansinio atlygio instrumentą, kartu įtvirtinantį informacinės visuomenės plėtrą⁵.

Aplinkybę, kad Europos Sąjungos įstatymų leidėjas vis dar yra kūrėjų ekonominių ir informacinės visuomenės plėtos interesų darną užtikrinančio reguliavimo paieškose, nurodo ir tai, jog priėmusi Direktyvą 2019/790, 2020 m. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos (toliau – Skaitmeninių paslaugų aktas), kuriuo siekiama kurti procedūrinę išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencijos sistemą centralizuotos kūrinų sklaidos terpėje⁶.

Taigi, Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reglamentavimo objektas išgrynina išimtinių autorių teisių veiksmingumo centralizuotos kūrinų sklaidos modeliui sprendinio paiešką kaip esminę moderniosios Europos Sąjungos autorių teisės mokslinę problemą. Atsakymo į šią problemą paieškas komplikuoja įvairialypis doktrinoje perteikiamas požiūris į centralizuotos kūrinų sklaidos modelio skaitmeninėje erdvėje charakteristikas, be šio modelio keliamos išimtinių autorių teisių veiksmingumo problemos pabrėžiant ir kuriamas naujas kūrinų komercinio eksploatavimo galimybes⁷. Šiuo aspektu paradigma „išnaudoti informacinę erdvę, ne apriboti“ formuoja šiame tyrime analizuojamą mokslinę prielaidą, kad atodaira centralizuotos kūrinų sklaidos modelio teikiamoms technologinėms komercinio kūrinų panaudojimo galimybėms leistų išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu išlaikyti autorių turtinių interesų tvarumą skaitmeninėje erdvėje ir eliminuoti ilgalaikį šių teisių reguliavimo modernizavimo problemišumą⁸.

Siekiant įvertinti aukščiau suformuluotos prielaidos pagrįstumą, turi būti ištiriamas ir apibrėžiamas kūrinų sklaidos modelio *in summa* vaidmuo modernizuojant minėtų teisių reguliavimą. Prie tyrimo aktualumo prisideda tai, kad praktiškai nėra mokslinių tyrimų, kuriuose aptariama kūrinų sklaidos modelio reikšmė išimtinių autorių teisių reguliavimo naujinimo perspektyvai. Kūrinų sklaidos modelio kaip empirinio veiksnio, lemiančio ekonominę išimtinių autorių teisių reguliavimo konstrukciją, reikšmė doktrinoje aptariama tik fragmentiškai – S. Van Gompel⁹,

5 Justin Hughes ir Robert P. Merges, „Copyright and Distributive Justice“, *Notre Dame Law Review* 92 (2017): 513, 514.

6 „2020 m. gruodžio 15 d. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos (Skaitmeninių paslaugų aktas), kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB“, Eur-Lex, žiūrėta 2021 m. birželio 3 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0825&from=en>.

7 Julie Cohen, „Law for the Platform Economy“, *University of California, Davis Law Review* 51, 133 (2017): 144–147.

8 Daniel J. Gervais, *(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019), 24–25.

9 Stef Van Gompel, „Copyright, Doctrine and Evidence – Based Reform“, *JIPITEC* 8, 4 (2017): 305–308, žiūrėta 2021 m. birželio 3 d., <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-8-4-2017/4638>.

G. Frosio¹⁰ ir S. Kulk¹¹ darbuose. Tai leidžia manyti, kad tyrime nagrinėjama kūrinių sklaidos modelio kaip galinčio apibrėžti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo parametrus vaidmens prizmė moksliniu lygmeniu nėra išsamiai išnagrinėta ir suponuoja tokio tyrimo naujumą bei aktualumą.

Tyrimo objektas skiriamas į tris dalis. Pirmojoje dalyje pateikiama kūrinių sklaidos samprata ir nustatomas jos sąryšis su išimtinių autorių teisių reglamentavimu. Antrojoje dalyje tiriama technologinė kūrinių sklaidos modelių kaita ir centralizuotos kūrinių sklaidos modelio sukuriama problematika išimtinių autorių teisių veiksmingumo užtikrinimo atžvilgiu. Trečiojoje dalyje atliekama Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo analizė: tiriama sąsaja tarp išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo palaikymo kūrinių sklaidos modelio veikiamų kūrinių komercinio panaudojimo būdų įgyvendinimo atžvilgiu ir tokio reguliavimo veiksmingumo užtikrinant turtinius autorių interesus. Tyrime taikomi lyginamasis, abstrakcijos, modeliavimo metodai.

1. Kūrinių sklaidos samprata

1.1. Kūrinių viešo paskelbimo komercinis potencialas

Bet kokios kūrybinės veiklos, galimos išreikšti kūrybiniu rezultatu, manifestacija yra kūrinys. Europos Sąjungos statutinė teisė nepateikia vieningo kūrinio apibrėžimo. Dėl šios priežasties doktrinoje laikomasi pozicijos, kad kūrinių tikslinga apibrėžti vadovaujantis Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (toliau – Berno konvencija) 2 straipsnio 1 dalimi kaip „kiekvieną literatūros, mokslo ir meno kūrinių, koks bebūtų jo išraiškos būdas ar forma“, Europos Sąjungos valstybėms narėms suteikiant diskretiškumą nustatyti kūrinių apsaugos sąlygas¹². Nors autorių teisės doktrinoje pateikiami tokie kūrinių konceptualizuojantys kriterijai kaip originalumas ir kilmė kūrybinės intelektualinės veiklos pagrindu, pritariama, kad esminiu kriterijumi laikoma kūrinio originali išraiška objektyviai suvokiama forma¹³. Kūrinio originalios išraiškos formos ir idėjos dichotomija aiškintina tiek filosofiniu pagrindu, t. y. asmenų teise net ir tapachias idėjas reikšti skirtinga forma, tiek praktiniu pagrindu

10 Giancarlo F. Frosio, „Reforming Intermediary Liability In The Platform Economy: A European Digital Single Market Strategy“, *Northwestern University Law Review* 112 (2017): 21.

11 Stefan Kulk, *Internet and Intermediaries and Copyright Law: Towards a Future-proof EU Legal Framework* (Alblasserdam: Ridderprint, 2018): 52.

12 Paul Goldstein ir P. Bernt Hugenholtz, *International Copyright – Principles, Law and Practice 4th Edition* (Oxford: Oxford University Press, 2019), 35.

13 Kūriniams taikomas originalios išraiškos formos reikalavimas įtraukia esminį autorių teisių apsaugos principą, jog išimtinėmis autorių teisėmis saugoma kūrinio išraiškos forma, o ne turinys. Žiūrėti: Ramūnas Birštonas ir Jūratė Liauksminaitė, *Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijose* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020), 26.

du, t. y. keblumu autorių teisės apsaugą taikyti objektyvia forma neišreikštai idėjai¹⁴. Tačiau kūrinio originalios išraiškos formos kriterijaus įtvirtinimas tik aukščiau pateiktais argumentais būtų neišsamus ir neatskleisėtų ekonominės kūrinio išraiškos formos svarbos.

Kūrinio originali išraiškos forma yra kūrinio potekstė. Per šią formą, kuria kūrinys yra išreiškiamas siekiant suvokti jį išoriškai, pateikiama informacija, kurioje atspindima autoriaus kūrinio norima perteikti tikrovė. Kūrinio informacija, priklausomai nuo kūrinio patrauklumo vartotojui (pavyzdžiui, literatūros kūrinys, piešinys, fotografija), sukuria paklausą šią informaciją pasiekti ir lemia savo komercinį potencialą. Vartojimas šiuo atžvilgiu pasireiškia kaip kūrinio informacijos įtraukimas ir jos suvokimas, kuris nėra įsivaizduojamas be kūrinio ekspozicijos vartotojui. Taigi, kūrinio paklausos kontrolės mechanizmu laikytinas kūrinio ekspozicijos ribojimas¹⁵. R. Watt teigimu, kūrinio ekspozicijos ribojimo sąlygas teisinėje plotmėje, taip pat ekonominėje įtvirtina išimtinii autorių teisių reguliavimas¹⁶.

Europos Sąjungoje šios teisės reglamentuojamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (toliau – Direktyva 2001/29/EB). Direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 dalimi įtvirtinta išimtinė autoriaus teisė leisti arba uždrausti atlikti kūrinio viešo paskelbimo veiksmus, įskaitant būdą, kad asmuo galėtų pasiekti kūrinį savo pasirinktoje vietoje ir laiku¹⁷. Kūrinio viešo paskelbimo teisės reglamentavimas Europos Sąjungoje teikia indėlį kūrinii komercinio eksploatavimo galimybės formavimui. Ši teisė leidžia autoriui individualizuoti kūrinii prieinamumo rinkoje laipsnį ir tokiu būdu, atsižvelgiant į kūrinio patrauklumą, apspręsti ne tik kūrinio paklausos sąlygas rinkoje, bet ir iš šios paklausos tenkinimo išimtinai generuoti pelną. Jeigu neegzistuočių kūrinii viešo paskelbimo teisės, Europos Sąjungoje nebūtų teisinio pagrindo autoriui kontroliuoti kūrinii ekspoziciją rinkoje ir be tokios kontrolės būtų silpninamas kūrinii komercinis potencialas autoriaus atžvilgiu¹⁸. Šios kontrolės aspektu kūrinii viešo paskelbimo teisė, taip pat likusios išimtinės autorių teisės reprezentuoja kūrinii ekonominės gražos organizaciją autoriui¹⁹.

14 Abraham Drassinover, „A Rights-Based View of the Idea/Expression Dichotomy in Copyright Law“, *Canadian Journal of Law and Jurisprudence* 16 (2003): 13–15.

15 Richard Watt, „An Empirical Analysis of the Economics of Copyright: How Valid are the Results of Studies in Developed Countries for Developing Countries?“, iš *The Economics of Intellectual Property. Suggestions for Further Research in Developing Countries and Countries with Economies in Transition* (Geneva: WIPO, 2009), 65–67.

16 *Ibid.*

17 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, Eur-Lex, žiūrėta 2021 m. gegužės 15 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0029>.

18 William M. Landes ir Richard A. Posner, *The Economic Structure of Intellectual Property* (Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), 39.

19 *Ibid.*

Taigi, ekonominis kūrinio viešo paskelbimo potencialas išgryninamas dvilypiu pagrindu: 1) būdinguoju kūrinio originalios išraiškos formos paklausumu vartotojui; 2) išimtinių autorių teisių, tokių kaip teisė į kūrinio viešą paskelbimą, reglamentavimu sukuriant teisinę plotmę, diktuojančią kūrėjo diskretiškumą kontroliuoti kūrinio prieinamumą rinkoje. Kitaip tariant, kūrinių viešo paskelbimo komercinis potencialas atsiranda iš sandraugos tarp natūralaus išreikštos kūrinio informacijos paklausumo ir kūrinio viešo paskelbimo teise reglamentuojant formuojamą kūrinio rinkodarą.

1.2. Kūrinių sklaidos samprata

Kūrinio viešo paskelbimo teisės veiksmingumas suteikiant šios teisės turėtojui išimtines kūrinio rinkodaros galimybes yra savaiminis. Tai aiškintina kūrinio viešo paskelbimo teisės „spaudimu“ civilinės atsakomybės taikymo galimybe ją pažeidusiam subjektui. Asmuo įtraukiamas į padėtį, kai kūrinio kopijos ir asmenį intriguojančios²⁰ kūrinio informacijos teisėto pasiekimo būdą socialinėje erdvėje nulemia autoriaus arba išimtinių autorių teisių į kūrinių turėtojo sprendimai (pavyzdžiui, kūrinio kopijas platinti fizinėse prekyvietėse – pirkimo pardavimo sandorių pagrindu). R. Watt šį išimtinių autorių teisių reglamentavimo efektą apibrėžia kaip sandoriams palankios aplinkos (angl. *contractable space*) formaciją²¹. Sandoris tampa įprasta teisėtos prieigos prie kūrinio informacijos forma ir sukuria komercinius santykius tarp materialią naudą gaunančio autoriaus ar kito išimtinių autorių teisių į kūrinių turėtojo ir vartotojo, siekiančio įsigyti kūrinių ar kūrinių kopijų.

Sandoriams palankios aplinkos apibrėžimas suponuoja, kad išimtinių autorių teisių reglamentavimas, veikiantis kūrinių komerciškumą, neturi būti suvokiamas izoliuotai pavienio sandorio kontekste. Doktrinoje pagrįstai laikomasi požiūrio, kad sandorių aplinka sudaro palankias sąlygas daugybiniam komerciniam kūrinių informacijos prieigos eksploatavimui. Kitaip tariant, išimtinių autorių teisių į kūrinių turėtojui, neatsižvelgiant į kūrinio paklausą ir kitus kūrinio rinkodarą lemiančius veiksnius, sudaromos sąlygos inicijuoti kūrinių kopijų sklaidos (distribucijos) sistemą – organizuotą kūrinių kopijų platinimą prekyvietėse²². Pabrėžtina, kad Europos Sąjungos įstatymų leidėjas atsižvelgė į tokios sistemos formavimo lūkestį ir Direktyvos 2001/29/EB 2 ir 4 straipsniais autoriui reglamentavo išimtinę teisę atlikti arba apriboti atitinkamai kūrinio atgaminimo ir platinimo veiksmus²³.

20 Sąryšį tarp kūrinio patrauklumo vartotojui ir kūrinio vertės yra apibūdinęs D. J. Gervais: „informacijos vertė sąlygojama ne kiek jos pasiekiamumo, kiek jos patrauklumo“. Žiūrėti: Gervais, *supra note*, 9: 22.

21 Richard Watt, „Copyright and Contract Law: Economic Theory of Copyright Contracts“, *Journal of Intellectual Property Law* 18 (2010): 179.

22 Ernest Miller ir Joan Feigenbaum, „Taking the Copy out of Copyright“, iš *Security and Privacy in Digital Rights Management*, red. Tomas Sander (Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 2002), 240–242; Jessica Litman, *Digital Copyright* (New York: Prometheus books, 2006), 93.

23 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *supra note*, 18.

Taigi, kūrybinių sklaida yra kompleksinis komercinės vertės kūrybiniame procese išpildymo darinys teikiant asmenims prieigą prie kūrybinių informacijos autoriui komerciškai naudingomis sąlygomis. Kūrybinių sklaidos koncepcijos pagrindu laikytinas ekonominis kūrybinių informacijos viešo paskelbimo (atskleidimo) potencialas, kurį formuoja kūrybinių informacijos vertė. Autoriams sukuriama socialinė sąlyga šį ekonominį potencialą realizuoti sistemiskai ir kartotinai, jų atžvilgiu reglamentuojant prerogatyvą atlikti kūrybinių viešo paskelbimo atgaminimo ir platinimo veiksmus. Šiuo atžvilgiu kūrybinių sklaida Europos Sąjungoje suvoktina kaip praktinis kūrybinių transformacijos į rinkos objektą rezultatas. Šis rezultatas kildinamas iš sandraugos tarp kūrybinių informacijos paklausimo ir teisinių sąlygų, nustatančių šio paklausimo tenkinimą autoriui pelningu būdu reglamentavimo Direktyvos 2001/29/EB 2–4 straipsniuose įtvirtintomis išimtinėmis autorių teisėmis. Kūrybinių sklaida sudaro kūrybinių pridėtinės vertės galimybes ir dinamiškos konkurencijos tarp kūrėjų sąlygas, generuojančias kūrybinių informacijos pliuralizmą bei šios informacijos pasiūlos rinką – kūrybines industrijas (angl. *creative industries*)²⁴. Dėl šios priežasties kūrybinių sklaidos samprata papildytina ir visuomenine ekonomine bei kultūrine reikšme kaip formuojanti iš kūrybinės veiklos rezultatų kylančius ekonominius visuomeninius santykius.

2. Kūrybinių sklaidos modelių kaita ir šios kaitos keliami problematika išimtinių autorių teisių įgyvendinimui

2.1. Nuosavybinio kūrybinių sklaidos modelio samprata

Apžvelgtoji kūrybinių sklaidos koncepcija dalinai grindžiama išimtinių autorių teisių reglamentavimo paveikumu kūrybinių pasiekti šių teisių turėtojo pasirinktais kūrybinių informacijos pateikties rinkoje būdais. Tačiau vertinant technologiniu požiūriu, tokio paveikimo kilmė reikalauja detalesnio paaiškinimo. Juk autorių teisės doktrinoje sutariama, kad išimtinėmis autorių teisėmis teikiamos kūrybinių panaudojimo kontrolės praradimo grėsmė jau tampa paradigma tęstinės informacijos fiksavimo, atgaminimo, perdavimo ir viešo paskelbimo technologijų raidos kontekste²⁵.

Paradoksalu, tačiau istoriniu požiūriu minėtos technologijos atsakingos už sąlyginį išimtinių autorių teisių reglamentavimo veiksmingumą. Puikus pavyzdys – spaudos išradimas. Spauda itin pozityviai paveikė informacijos įkūnijimo ir reprodukcijos procesą – leido jį optimizuoti ir paversti komerciškai naudingu²⁶. Ši nauda, be abejo, įžvelgiama ne tik autoriaus, bet ir asmenų, siekiančių kūrybinių

24 Birštonas ir Liauksminaitė, *supra note*, 13: 13.

25 Margery R. Hilko, *Disrupting Copyright: How Disruptive Innovations and Social Norms are Challenging IP Law* (Abingdon: Routledge, 2021): 1–4.

26 Thomas Eger ir Marc Scheufen, „The past and the future of copyright law: technological change and beyond“, iš *Liber Amicorum Boudewijn Bouckaert*, red. Jef de Mot (Brugge: die Keure, 2012), 48–49.

vaisių rezultatais pasinaudoti neteisėtai juos atgaminant ir platinant be autoriaus sutikimo. Tačiau tokius neteisėtus veiksmus ženkliai komplikuoja poreikis investuoti į nuoseklų fizinį spaudos procesą, veikiam fizinės literatūros kūrinių išraiškos formos. Ši taisyklė aktuali visų fizine forma išreikštų kūrinių atžvilgiu²⁷. Šiuo aspektu būtent kūrinių išraiškos formos individualus fizinis pobūdis ir jo nulemtas kūrinių atgaminimo veiksmų kompleksiškas teigiamai paveikė šių veiksmų kontrolę ir atitinkamai jų atlikimo išimtinumą reglamentuojančių autorių teisių savaiminių veiksmingumą²⁸.

Ilgą laiką šiuo veiksmingumu naudotasi ir platinant kūrinius. Kūrinių kopijų platinimas įgyvendintas fizinėse prekyvietėse, manipuluojant jų pasiūla rinkoje pagal įžvelgiamos paklausos parametrus²⁹. Technologinis kūrinių kopijų fizinės išraiškos palankumas tokiai jų platinimo sistemai taip pat siejamas su kompleksišku neteisėtų kūrinių atgaminimo operacijų įgyvendinimu, taip pat ir neteisėto kūrinių fizinių kopijų platinimo sudėtingumu bei kaštais. Šiuo aspektu prevencinis neteisėto kūrinių platinimo poveikis formuojasi savaime. Įstatymui telieka pareikšti autoriaus išimtinumą atlikti kūrinių atgaminimo, platinimo ir viešo paskelbimo veiksmus, kaip reglamentuojama Direktyvos 2001/29/EB 2–4 straipsniuose. Sąlygos kūrinių nesudėtingai ir teisėtai pasiekti tik fizinėje prekyvietėje formuoja siaurą kūrinių sklaidos praėjimą (angl. *distributional bottleneck*): kūriniu suinteresuotam subjektui prieiga prie kūrinių sudaroma autorių teisių turėtojai komerciškai naudingumu būdu, pavyzdžiui, kūrinių kopijos pirkimo pardavimo sandoriu³⁰. Kūrinių prieiga rinkoje komerciškai eksploatuojama kiekvienos rinkoje siūlomos fizinės kūrinių kopijos atžvilgiu, daugybinių kūrinių kopijų pirkimo pardavimo ar panaudos sandorių pagrindu. Kitaip tariant, kūrinių sklaida įgyvendinama sutartinio išskaidymo (angl. *contractual fragmentation*) principu³¹. Doktrinoje šis kūrinių sklaidos modelis įvardijamas kaip nuosavybinė sklaida (angl. *proprietary distribution*) – nuosavybės teisė į kiekvieną rinkoje teisėtai siūlomą fizinę kūrinių kopiją kartu su kūrinių kopijos naudojimo asmeniniams poreikiams licencija, perduodama įgijėjui individualaus sandorio pagrindu, galimo sudaryti fizinėse prekyvietėse³².

27 Mark A. Lemley ir Anthony Reese, „Reducing Digital Copyright Infringement Without Restricting Innovation“, *Stanford Law Review* 56 (2004): 1348–1350.

28 Miller, Feigenbaum, *supra note*, 22: 237.

29 Randall C. Picker, „Unbundling Scope-of-Permission Goods: When Should We Invest in Reducing Entry Barriers?“, *The University of Chicago Law Review* 72, 189 (2005): 207, žiūrėta 2021 m. birželio 20 d., <https://chicagounbound.uchicago.edu/uclrev/vol72/iss1/10/>.

30 *Ibid.*

31 Gervais, *supra note*, 8: 200.

32 Nors nuosavybinės turinių sklaidos modelis sietinas su materialios išraiškos kūrinių kopijų platinimu ir suponuojamu tokio platinimo proceso materialumu, šio modelio įgyvendinimas galimas ir skaitmeninėje erdvėje, jeigu kūrinių sklaida vykdoma sutartinio išskaidymo principu, t. y. kūrinių kopijų platinimas atliekamas elektroniniais šių kopijų pirkimo pardavimo sandoriais, įtraukiančiais kūrinių kopijos panaudojimo asmeniniais tikslais licencines sąlygas. Žiūrėti: Neil Weinstock Netanel, *Copyright – What Everyone Needs to Know* (Oxford: Oxford University Press, 2018), 145–146.

Apibendrintina, kad nuosavybinės kūrinių sklaidos modelis suvoktinas kaip konstruojamas individualių prieigos prie kūrinių kopijų informacijos sandorių pagrindu. Šio modelio komercinis naudingumas autorių teisių turėtoji išpildomas bendru į kūrinių informacija suinteresuotą vartotoją nukreipiamu poveikiu tarp kūrinių ir jų atgaminimo bei platinimo procesų materialumą sąlygojančių technologijų ir šių procesų kontrolės išimtinumą autoriui nustatančio teisinio reglamentavimo. Šis poveikis paaiškina ir Direktyvos 2001/29/EB 2–4 straipsniuose įtvirtintų išimtinių autorių teisių reglamentavimo veiksmingumo savaiminį pobūdį, t. y. šių teisių reglamentavimo veiksmingumas tiesiogiai priklauso nuo jomis draudžiamų atlikti veiksmų techninio komplikuotumo. Vertinant apžvelgtus aspektus, nuosavybinės kūrinių sklaidos samprata informatyvi ir bendros kūrinių sklaidos modelio koncepcijos atžvilgiu. Ji atskleidžia, kad ankstesniame skyriuje suformuluota doktrininė kūrinių sklaidos samprata iš esmės reprezentuoja būtent nuosavybinės kūrinių sklaidos modelį dėl juo atskleidžiamo išimtinių autorių teisių „spaudimo“ pažeidėjui priklausomybės nuo kūrinių atgaminimo ir platinimo technologijų kompleksiskumo laipsnio.

2.2. Centralizuotos kūrinių sklaidos modelio koncepcija

Interneto technologija sukėlė didžiausią griaunamąjį poveikį per autorių teisės egzistavimo laikotarpį³³. Kūrinių informacijos ir jos vartojimo integravimas į interneto erdvę lėmė negrįžtamus kūrinių naudojimo pokyčius. Technologiniu požiūriu suvienodinta (suskaitmeninta) kūrinių išraiškos forma, kuri konvertuota į skaitmeninį turinį, o atitinkamai suvienodinti ir kūrinių informacijos atgaminimo, platinimo ir viešo paskelbimo veiksmai³⁴. Šie veiksmai tapo galimais dėl kompiuterinės technikos ir nulėmė kiekvieno iš minėtų veiksmų, taip pat kūrinių atgaminimo ir platinimo, atlikimo lengvumą, prieinamumą bei spartą³⁵. Neliko materialių barjerų, lemiančių šių veiksmų atlikimo kompleksiskumą, todėl susiformavo *acquis communautaire* efektyvumo redukcija išimtinių autorių teisių srityje, siejama su šių teisių gebos valdyti kūrinių panaudojimo procesus trūkumu³⁶.

Populiarumo įgavo turinio dalijimosi internetu paslauga, siūlanti galimybę specialioje interneto platformoje viešai įdėti ir paskelbti turinį – suskaitmenintus

33 Milijana Mičunovič ir Luka Balkovič, „Author’s rights in the digital age: how Internet and peer-to-peer file sharing technology shape the perception of copyrights and copywrongs“, *Libellarium Journal for the Research of Writing Books and Cultural Heritage Institutions* 8, 2 (2016): 28–30.

34 Trisha Meyer, *The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU– Access and Control* (Brussels: Palgrave Macmillan, 2017), 3–4.

35 Shlomit Yanisky-Ravid, „Intellectual Property Laws in the Digital Era: An International Distributive Justice Perspective“, *Intellectual Property, Innovation, and Global Inequality 2020* (2020): 2, žiūrėta 2021 m. birželio 3 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3822753.

36 Joao Quintais ir Christina Angelopoulos, „Fixing Copyright Reform. A Better Solution to Online Infringement“, *JIPITEC* 10, 147 (2019): 150.

kūrinius³⁷. Šios paslaugos sektorius apima tokias interneto platformas kaip „YouTube“, „Vimeo“, „Dailymotion“, siūlančias registruotiems vartotojams įkelti ir viešai paskelbti jose turinį sudarant galimybę neregistruotiems platformų lankytojams pasiekti visą jose viešai paskelbiamą turinį katalogą. Šiose platformose prieiga prie turinio formuojama ne sutartinio išskaidymo, o prieigos prie turinio interneto platformoje principu. Šiuo aspektu platformoje viešai paskelbiamą turinį sklaida yra centralizuotos architektūros, todėl leidžia turinį vienu metu pasiekti neribotam vartotojų skaičiui³⁸. Toks turinio sklaidos modelis apibrėžiamas kaip centralizuotos arba atvirosios turinio sklaidos (angl. *open distribution*)³⁹.

Kūrinių viešo paskelbimo kontrolės aspektu doktrinoje centralizuota turinio sklaida kaltinama kaip žalojanti išimtinųjų autorių teisių turėtojų interesus. Bendru technologiniu ir teisiniu reguliavimo Europos Sąjungoje požiūriu centralizuotos turinio sklaidos subjektai, t. y. interneto platformos nėra atsakingos už jose neteisėtai atliekamą turinio viešo paskelbimo veiksmus ir veikia tik kaip techniniai tarpiniai, suinteresuoti turinio sklaidos intensyvumu ir atitinkamai auginama reklamos įdėjimo paslaugų verte⁴⁰. Europos Sąjungos kontekste ši situacija pastebima teisinio reguliavimo plotmėje. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (toliau – Direktyva 2000/31/EB) 14 ir 15 straipsnių reguliavimas taiko interneto platformoms imunitetą nuo atsakomybės už su jose viešai paskelbiamu turiniu siejamus autorių teisių pažeidimus ir nustato bendros tokių pažeidimų stebėjimo prievolės nebuvimą⁴¹. Doktrinoje laikomasi pozicijos, kad toks reguliavimas kartu su centralizuotos turinio sklaidos teisėtumo techninės kontrolės galimybių stoka jau ilgą laiką stiprina kūrėjų investicijų į kūrinius devalvaciją (angl. *value gap*)⁴².

Tačiau centralizuotos turinio sklaidos modelio iškilimas skaitmeninėje erdvėje negali būti vertinamas tik kritiškai, ypač kalbant apie jo reikšmę kūrėjų ekonominiams interesams. Turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorius sukūrė ne tik patogų turinio pasiekimą ir vartojimą, bet ir naujų su kūrinių sklaida siejamų verslo modelių įgyvendinimo galimybių kūrėjams. Iki skaitmeninių technologijų atsiradimo ir

37 Giuseppe Mazziotti, „A Data-Driven Approach to Copyright in the Age of Online Platforms“, *European University Institute Department of Law* 7, 2020 (2020): 4.

38 Mark A. Lemley, „IP in a World Without Scarcity“, *New York University Law Review* 90, 2 (2015): 12–13.

39 Annemarie Bridy, „Is Online Copyright Enforcement Scalable?“, *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law* 13, 4 (2011): 705.

40 Gervais, *supra note*, 8: 159.

41 „2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva)“, Eur-Lex, žiūrėta 2021 m. liepos 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0031&from=EN>.

42 Quintais, *supra note*, 4: 17.

išpopuliarėjimo buvo įprasta kūrybos rezultatus komerciškai išnaudoti ribojant prieigą prie kūrinių ar jų kopijų materialioje rinkoje ir įgyvendinti jų sklaidą sutartinio išskaidymo principu. Turinio dalijimosi internetu paslaugų platformos, pavyzdžiui, „Youtube“, suformavo novatorišką pelno iš turinio generavimo infrastruktūrą, kai kūrėjas, išitraukdamas iš specializuotą partnerystės su platforma programą (pavyzdžiui, „AD Sense“), yra apmokamas platformos pagal konkretaus turinio sklaidos apimtį (vartotojų pritraukimą) platformoje. Vertinamas kūrinio paklausumas tarp vartotojų ir nustatomi reklamos paskelbimo šalia turinio platformoje paslaugų įkainiai trečiosioms šalims, o priklausomai nuo šių paslaugų pardavimų vertės agreguojamas pelnas kūrėjui⁴³. Kitaip tariant, centralizuotos turinio sklaidos modelyje kūrinių komercinis potencialas realizuojamas dviem etapais: 1) vertės formacija turinio savaiminiu paklausumu jį viešai paskelbus platformoje; 2) vertės agregavimu pritraukiant vartotojus į platformą ir įgyvendinant reklamos įdėjimo šalia turinio paslaugų pardavimų procesą⁴⁴. Šiais aspektais centralizuotos turinio sklaidos modelis, kaip ir nuosavybinės, prieigą prie turinio paverčia ekonomine nauda išimtinų autorių teisių turėtojams: tačiau už šią prieigą moka ne tiesioginis vartotojas, o reklamos paslaugų platformoje užsakovas. Tačiau kitaip nei nuosavybinės, centralizuotos turinio sklaidos modelio atveju išimtinų autorių teisių reglamentavimo „spaudimas“ nukreipti į kūrinių kopijų prekyvietes tampa nereikalingas.

Apžvelgta technologinė transformacija iš nuosavybinės į centralizuotą turinio sklaidą informatyvi trimis aspektais. Pirma, kūrybinėse industrijose esamas kūrinių sklaidos modelis yra kintamasis, t. y. reprezentatyvus jį konceptualizuojančiai tam tikro laikotarpio kūrinių informacijos komunikacijos technologijai. Antra, kiekvienas kūrinių sklaidos modelis turi skirtingą technologinį priegios prie kūrinių informacijos įkainojimo mechanizmą. Nuosavybinė kūrinių sklaida kūrinio vertę įkainoja vadovaujantis fizinio barjero prie kūrinio informacijos ir teisinio išimtinų autorių teisių reglamentavimo „spaudimo“ kuriu atgrasumu poveikiu pažeidėjui. Centralizuota turinio sklaida turinio vertę įkainoja priegios prie kūrinio informacijos barjerų nebuvimo sąlygomis. Loginis požiūris reiškia, kad į šių barjerų nebuvimo sąlygas patenka ir išimtinų autorių teisių reglamentavimo spaudimo nebuvimas. Šiuo atžvilgiu išgryninamas trečiasis aspektas, kad, siekiant realizuoti Europos Sąjungos kūrybinėse industrijose esančio kūrinių sklaidos modelio komercinį pakantumą autoriams, išimtinų autorių teisių reglamentavimas turi asistuoti šio modelio technologiniam priegios prie kūrinių informacijos įkainojimo mechanizmui, t. y. pasireikšti atoveikiu pačiam kūrinių sklaidos modeliui⁴⁵. Kitaip tariant, darytina prielaida, kad norint sėkmingai pritaikyti išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą

43 Giuseppe Mazziotti, „What Is the Future of Creators' Rights in an Increasingly Platform-Dominated Economy?“, *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 51 (2020): 1027.

44 Karl Tauscher, Sven M. Laudien, „Understanding platform business models: A mixed methods study of marketplaces“, *European Management Journal* 36, 3 (2018): 325.

45 Kulk, *supra* note, 11: 29.

prie kintančių kūrinių komercinės realizacijos sąlygų, galimi šių teisių apsaugos reglamentavimo pokyčiai.

3. Išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizacija: ar atoveikis esamam kūrinių sklaidos modeliui lemia išimtinųjų autorių teisių reguliavimo efektyvumą?

3.1. Direktyvos 2019/790 reguliavimo problematika ir jos kilmė

Praeitame skyriuje aptartos novatoriškos centralizuotos turinio sklaidos modelio lemiamos perspektyvos komerciškai realizuojant kūrinius turinio dalijimosi internetu platformose. Nepaisant to, kūrėjų, siekiančių išlaikyti nuosavybinės kūrinių sklaidos sąlygas skaitmeninėje erdvėje nepasitenkinimas ir sisteminiai jų kūrinių neteisėto viešo paskelbimo minėtose platformose reiškiniai doktrinoje apibendrinami kaip ilgalaikė praktinė išimtinųjų autorių teisių reglamentavimo Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumo krizė⁴⁶. Siekiant išspręsti šią krizę, taip pat eliminuoti reguliaciniu požiūriu nekontroliuojamame turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje vykdomą išimtinėmis autorių teisėmis saugomų kūrinių vertės komercinį nuosmukį, 2019 m. balandžio 17 d. priimta Direktyva 2019/790⁴⁷.

Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 ir 3 dalys nustato naują išimtinųjų autorių teisių apsaugos režimą turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų platformose. Eliminuojamas ligi tol minėtų paslaugų teikėjams taikytas imunitetas nuo atsakomybės už jų platformose atliekamus išimtinųjų autorių teisių pažeidimus ir kiekvienas platformoje atliekamas kūrinių viešo paskelbimo aktas priskiriamas platformos valdytojo atsakomybei. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai Direktyvoje 2000/31EB nustatytą imunitetą nuo atsakomybės už autorių teisių pažeidimus gali susigrąžinti tik dėdami visas pastangas kūrinių viešo paskelbimo licencijai gauti, veikdami pagal aukščiausius rinkos standartus ir operatyviai užtikrindami neteisėto kūrinių viešo paskelbimo aktų eliminavimą ir prevenciją⁴⁸.

Vertinant Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 3 ir 4 dalies bendrą reguliavimą sisteminiu ir lingvistiniu požiūriu, turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams sudaroma dvejopa galimybė išpildyti šio straipsnio reikalavimus: 1) „mechaniniu“ būdu, kontaktuojant su kiekvienu vartotoju, siekiančiu viešai paskelbti kūrinių platformoje,

46 Christina Angelopoulos, „European intermediary liability in copyright: A tort-based analysis“ (daktaro disertacija, University of Amsterdam, 2016), 5–7.

47 „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje“, Eur-Lex, žiūrėta 2021 m. liepos 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>.

48 *Ibid.*

dėl licencijos suteikimo; 2) automatinio būdu, t. y. diegiant bendro turinio monitoringo sistemas platformose, tikrinančias platformoje įdedamo turinio atitiktį duomenų bazėje saugomiems licencijuotiems kūriniams⁴⁹. Doktrinoje laikomasi pozicijos, kad praktinio įgyvendinimo prasme, nors ir draudžiamo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo⁵⁰, bendro turinio monitoringo diegimas lieka vienintelė turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų išeitis išpildyti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reikalavimus – formuoti platformoje viešai skelbtino turinio licencijavimo sistemą kartu taikant efektyviausias industrines neteisėto turinio sklaidos sulaikymo technologijas⁵¹.

Tačiau bendro turinio monitoringo taikymo perspektyva Direktyvos 2019/790 reglamentavimu vertintina kaip grėsmė centralizuotos turinio sklaidos modelio įgyvendinimui ir šio modelio pagrindu vystomoms komercinio kūrinių išnaudojimo strategijoms. Ji pasireiškia teisėto turinio, pavyzdžiui, išvestinių kūrinių, viešo paskelbimo blokavimu platformose⁵². Išvestinių kūrinių sluoksniuotumas, t. y. konstrukcija kitų originalių kūrinių fragmentų pagrindu, lemia jų įtraukimą į blokavimo objektus turinio monitoringo procese nustatant atitiktį su išimtinėms autorių teisėmis saugomu kūriniu. O jų teisėtumas lyrinio žanro pagrindu (pavyzdžiui, parodijos ar karikatūros) yra intelektinis elementas, neužčiuopiamas turinio monitoringo procese. Be eksponentinių savybių praradimo, keliama ir centralizuotos turinio sklaidos našumo sumenkimo grėsmė. Bendro turinio monitoringo palaikymo kaštai platformose reikštų neišvengiamą platformos išlaidų mažinimą apmokestinant turinio dalijimosi internetu paslauga, arba prastinant kūrėjų kooperacijos su platforma programų komercines sąlygas kūrėjams⁵³.

Apžvelgti veiksniai reiškia centralizuota turinio sklaida grindžiamų kūrinių verslo modelio komercinių perspektyvų ir šiuos modelius apimančių kūrybinių industrijų susitraukimą⁵⁴. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio įgyvendinimas sietinas su paradoksu, kai per pastangas sustiprinti kūrėjų komercines pozicijas turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje pasitelkiamas perteklinis išimtinių autorių teisių apsaugos reglamentavimas⁵⁵. Rezultatas – centralizuotos turinio sklaidos modelio,

49 Geiger ir Jütte, *supra note*, 2: 548.

50 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje SBS Belgium NV v. Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers (SABAM) (Nr. C325/14)“, Curia, žiūrėta 2021 m. birželio 16 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=171788&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2974656>.

51 Gerald Spindler, „The liability system of Art. 17 DSMD and national implementation: Contravening prohibition of general monitoring duties?, *JIPITEC* 10, 3 (2019): 356.

52 Ferri, *supra note*, 4: 15–16.

53 Tarun Jain, Jishnu Hazra ir T. C. E. Cheng, „Illegal Content Monitoring on Social Platforms“, *Production and Operations Management* 29, 8 (2020): 1855–1856.

54 Andrew Tyner, „The EU Copyright Directive: ‘Fit For The Digital Age’ or Finishing It?, *Journal of Intellectual Property Law* 26, 2 (2020): 284–288.

55 Van Gompel, *supra note*, 9: 305–307.

teikiamo technologinio prieigos prie kūrinių informacijos įkainojimo mechanizmo, pasireiškiančio būtent platformoje vystomos turinio kiekybinės ir kokybinės sklaidos eksponentiniu augimu, suvaržymas.

Išryškinamas ankstesniame šio tyrimo skyriuje iškeltą prielaidą patvirtinantis esamo kūrinių sklaidos modelio ir išimtinių autorių teisių reglamentavimo atoveikio šiam modeliui santykis. Įvykstant technologinei tokio modelio kaitai, neišvengiamai kinta ir prieigos prie kūrinių informacijos įkainojimo mechanizmas, o atitinkamai ir reikiamas išimtinių autorių teisių apsaugos reglamentavimo pobūdis. Direktyvos 2019/790 reglamentavimas apipavidalina tokio santykio atotrūkio atvejį, kai, kaip teigia S. Van Gompel, dėl pasenusio minėtų teisių apsaugos reguliavimo suvokimo neįvertinama pakitusi technologinė kūrybinių industrijų aplinka (kaip įkainojami kūriniai centralizuotos turinio sklaidos struktūroje). Kai šis suvokimas perteikiamas teisiniu reguliavimu, ribojamos minėtos aplinkos teikiamos naudos kūrėjams galimybės⁵⁶.

Taigi, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimo problema kildinama iš neatsižvelgimo į Europos Sąjungos turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje taikomą centralizuotos turinio sklaidos modelį. Pabrėžiama šio modelio diktuojamų kūrinių komercinės vertės išgavimo principų suvokimo svarba Europos Sąjungos teisės aktų leidybos procese, taip pat atskleidžiamas tokio modelio koncepcijos vaidmuo jame. Esamas technologinis kūrinių sklaidos modelis atlieka vedamąją funkciją išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo naujinimo procese, diktodamas kūrinių komercinio išnaudojimo techninius parametrus, kuriuos kūrėjų naudai šis reglamentavimas privalo išpildyti.

3.2. Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas ir santykis su centralizuotos turinio sklaidos modeliu

Paradoksalu, tačiau Direktyvos 2019/790 reguliavimas gali tapti trumpalaikiu teisėkūros produktu jau ilgą laiką besitęsiančiame išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo procese. 2020 m. gruodžio 15 d. Europos Komisija pristatė Skaitmeninių paslaugų akto projektą, kuriuo siekiama išvengti perteklinio interneto platformų veiklos reguliavimo ir tokiu būdu tinkamai harmonizuoti šiose platformose teikiamų paslaugų reglamentavimą Europos Sąjungoje⁵⁷.

Skaitmeninių paslaugų akto 5 ir 7 straipsnių reguliavimas sugrąžina atsakomybės interneto platformoms taikymo išimtį už jose atliekamus išimtinių autorių teisių pažeidimus ir patvirtina bendro turinio monitoringo prievolės nebuvimą. Be to, vie-

56 Van Gompel, *supra note*, 9: 305–307.

57 „Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC COM(2020) 825 final“, European Commission, žiūrėta 2020 m. gruodžio 30 d., https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=72148.

toj bendro turinio monitoringo diegimo prievolės Skaitmeninių paslaugų akto 14 ir 17 straipsniuose pristatomas pranešimo ir veikimo (angl. *notice-and-action*) mechanizmo ir vidaus skundų nagrinėjimo sistemų privalomasis diegimas interneto platformose. Šios sistemos veikimas reikštų galimybę platformoje viešai skelbiamo turinio atitiktį išimtinėms autorių teisėms vykdyti ne platformos, o jos vartotojų iniciatyva, šiems teikiant elektroninius skundus su nuorodomis į galimai neteisėtai viešai paskelbtą turinį. Atitinkamai, asmenims, kurių viešai paskelbtas turinys ar paskyra yra suspenduojami platformoje, suteikiama terminuota galimybė šiuos platformos sprendimus skųsti ir pateikti platformai nagrinėti⁵⁸.

Skaitmeninių paslaugų aktu formuojama išimtinių autorių teisių priežiūros sistema, doktrinoje dar žinoma kaip privatusis arba savaiminis reguliavimas (angl. *private regulating*). Savaiminį tokio reguliavimo pobūdį apibūdina kūrėjų ir vartotojų autonomija inicijuoti minėtų teisių priežiūrą turinio dalijimosi paslaugų sektoriuje ir taip apspręsti jos apimtį⁵⁹. Platformos šiuo atveju užima reaktyvų, tačiau vykdomąjį vaidmenį, apsprendžiant ginčijamo turinio teisėtumą⁶⁰. Šiais aspektais išryškunami esminiai tokio reguliavimo poveikio skirtumai nuo Direktyvos 2019/790 17 straipsniu formuotinos išimtinių autorių teisių apsaugos. Pirma, atsisakoma visuotinės priežiūros platformoje viešai paskelbiamo turinio atžvilgiu ir sudaroma galimybė riboti tik tą turinį, kurio neteisėtai viešas paskelbimas nepriimtinas kūrėjui ar vartotojui. Antra, platformos nebeįpareigojamos technologiškai įgyvendinti tokią visuotinę turinio priežiūrą bendro turinio monitoringo keliu, o pranešimo ir veikimo bei vidaus skundų nagrinėjimo sistemos nelemia išankstinio platformose viešai paskelbiamo turinio asortimento ribojimo grėsmės.

Apžvelgtais aspektais Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas demonstruoja centralizuotos turinio sklaidos modelio formuojamo prieigos prie kūrinių įkainojimo mechanizmo palaikymą ir kartu atoveikį pačiam modeliui. Tai pagrįstina šiais niuansais: 1) nevaržant centralizuotos turinio sklaidos automatinio monitoringo priemonėmis išsaugoma išvestinių kūrinių sklaidos platformose, o kartu ir šios sklaidos pagrindu vykdomos kūrėjų komercinės partnerystės su platformomis plėtros galimybė, pastaraisiais metais nulėmusi ženklų globalinį iš šių veiklų generuojamos komercinės apyvartos augimą kūrybinėse industrijose⁶¹; 2) atsisakant bendro turinio monitoringo diegimo platformose platformoms (ir kūrėjams) nelieka grėsmės dėl šios technologijos kaštų kompensavimo turinio dalijimosi paslaugos apmokestinimu ar partnerystės

58 „Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC COM(2020) 825 final“, *supra note*, 57.

59 Joel Bakan, „The Invisible Hand of Law: Private Regulation and the Rule of Law“, *Cornell International Law Journal* 48, 2 (2015): 281.

60 Caroline Cauffman ir Catalina Goanta, „A New Order: The Digital Services Act and Consumer Protection“, *European Journal of Risk Regulation* 12, 4 (2021): 16.

61 Shijie Lu, Ying Xie ir Xingyu Chen, „Dynamic Effect of Digital Badges in User-Generated Content Platforms“, *SSRN* (2019): 2, žiūrėta 2021 m. gruodžio 15 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3560378/.

su kūrėjais programų įkainių mažinimo; 3) išsaugoma šių programų (kurios pelningumą kūrėjams lemia eksponentinis vartotojų auditorijos augimas platformoje) komercinė perspektyva, t. y. vartotojų telkimo ir spartaus jų atliekamos turinio sklaidos platformoje sąlygos⁶². Tikslinga teigti, kad Skaitmeninių paslaugų akte nurodomų pranešimo ir veikimo bei vidaus skundų nagrinėjimo sistemų palaikymas taip pat lemia papildomus kaštus platformoms. Tačiau šis argumentas atremtiną aplinkybę, kad šios technologijos jau iš esmės yra taikomos (pavyzdžiui, „Content ID“, „YouTube“ platformoje), todėl nėra tikėtina, jog minėtų Skaitmeninių paslaugų akto reikalavimų išpildymas kūrėjams atsilieptų aukščiau nurodytomis grėsmėmis⁶³.

Be to, centralizuotos turinio sklaidos modelio palaikymas apžvelgtomis Skaitmeninių paslaugų akto nuostatomis neapriboja interesų tų kūrėjų, kurių lūkestis yra kūrinių informacijos prieigą teikti nuosavybinės kūrinių sklaidos principais. Tai aiškintina Skaitmeninių paslaugų akto 14 straipsnyje įvardijamos pranešimo ir veikimo sistemos diegimo prievolės platformose funkcionalumu operatyviai reaguoti į galimai atliekamą išimtinųjų autorių teisių pažeidimą. Šiuo aspektu Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas vertintinas kaip palaikantis kūrėjų komercinių strategijų visetą, t. y. šių strategijų įgyvendinimo galimybes tiek pagal nuosavybinės, tiek pagal centralizuotos sklaidos modelius. Taigi, Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas tarnauja kaip pavyzdys, rodantis, kad centralizuotos turinio sklaidos modelio palaikymas gali neoponuoti nuosavybinės kūrinių sklaidos modeliui.

Atsižvelgiant į liberalų Skaitmeninių paslaugų akto siūlomą išimtinųjų autorių teisių priežiūros sistemos veikimo pobūdį (t. y. veikimą vartotojų iniciatyvos pagrindu), Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo teigiamas indėlis centralizuotos turinio sklaidos modelio palaikymui gali būti paverstas kritikos objektu: 1) kaip vis tiek sudarantis grėsmę centralizuotos turinio sklaidos modelio vystymui, vertinant Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimą išplėstinai, t. y. įtraukiant ir 27 straipsnyje reglamentuojamas labai didelėms platformoms taikytinas neteisėto turinio rizikos prevencijos priemonės, tokias kaip turinio moderavimas, kuris veikimo pobūdžiu itin giminingas turinio monitoringui 2) kaip menkinantis išimtinųjų autorių teisių apsaugos privalomąjį pobūdį.

Šią kritiką galima atremti dviem doktrininiiais argumentais. Pirma, sutiktina, kad šiuo metu Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas turinio moderavimo prievolių įgyvendinimo aspektu stokoja konkretumo ir šiuo atžvilgiu yra tobulintinas. Tačiau Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo pažanga atsiskleidžia būtent tuo, kad juo pristatoma dvigubos naudos išimtinųjų autorių teisių apsaugos sistema, tausojanti centralizuotos turinio sklaidos funkcionavimą platformoje ir kartu leidžianti turinį

62 Matthew S. O'Hern ir Lynn R. Kahle, „The Empowered Customer: User-Generated Content and the Future of Marketing“, *Global Economics and Management Review* 18 (2013): 22.

63 Kimberlee Weatherhall, „A reimagined approach to copyright enforcement from a regulator's perspective“, iš *What if we could reimagine copyright?*, red. Rebecca Giblin ir Kimberlee Weatherhall (Canberra: ANU Press, 2017), 291.

iš šios platformos eliminuoti. Būtent šiuo aspektu Skaitmeninių paslaugų aktas laikomas teisinį tikrumą kūrėjų ekonominių interesų atžvilgiu užtikrinančiu Europos Sąjungos teisiniu reguliavimu⁶⁴. Atitinkamai, teisinis tikrumas išpildomas ir išimtinių autorių teisių instituto atžvilgiu, šių teisių turėtojams patvirtinant galimybę įgyvendinti šiomis teisėmis saugotinus komercinius interesus. Dėl to paminėtina A. Allott mintis, kad teisinio reguliavimo efektyvumas apsprendžiamas geba pasiekti išsikeltą socialinį rezultatą⁶⁵. Taigi, net jei Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimu keičiamas išimtinių autorių teisių apsaugos intensyvumas, šių teisių apsaugos reguliavimo kokybę patvirtina sudaromos sąlygos tiek komerciškai išnaudoti kūrinis pagal centralizuotos turinio sklaidos modelį, tiek sulaikyti neteisėtas tokio išnaudojimo pastangas.

Tiek Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas negatyviu aspektu, tiek Skaitmeninių paslaugų akto 14 ir 17 straipsnių reguliavimas pozityviu aspektu leidžia patvirtinti pagrindinę šio mokslinio tyrimo prielaidą: išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje kokybę (kūrėjų komercinių interesų užtikrinimo aspektu) lemia tokio reguliavimo turiningumas palaikant centralizuotos turinio sklaidos modelio techninius elementus, kuriančius novatoriškus kūrinių komercinio išnaudojimo kūrėjų naudai būdus interneto platformose. Šios prielaidos patvirtinimas leidžia konstatuoti centralizuotos turinio sklaidos modelio (ir kūrinių sklaidos modelio bendrai) informatyvų vaidmenį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizacijos procese. Informatyvumas pasireiškia: 1) sufleruojančiu aspektu, atskleidžiant įstatymų leidėjui, kokie technologiniai centralizuotos turinio sklaidos modelio elementai (eksponentinio turinio sklaidos ir vartotojų auditorijos augimo palaikymas) lemia kūrinių komercinio išnaudojimo perspektyvas kūrėjams; 2) modifikuojančiu aspektu sufleruojant, kad minėti centralizuotos turinio sklaidos modelio elementai (jų funkcionalumas) turi būti palaikomi išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo kaitos procese.

Išvados

1. Išimtinių autorių teisių apsaugai turinio dalijimosi internetu platformose formuoti skirtų Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų poveikio kūrėjų ekonominiams interesams analizės rezultatai atskleidė, kad išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje modernizacijos sprendinį sudaro centralizuotos turinio sklaidos platformose technologinių principų, lemiančių komercinio kūrinių išnaudojimo sąlygas kūrėjams,

64 Christophe Geiger ir Bernd Justin Jütte, „Towards a Virtuous Legal Framework for Content Moderation by Digital Platforms in the EU? The Commission’s Guidance on Article 17 CDSM Directive in the light of the YouTube/Cyando judgement and the AG’s Opinion in C-401/19“, *European Intellectual Property Review* 43, 10 (2021): 24–25, žiūrėta 2021 m. gruodžio 15 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3889049.

65 Anthony Allott, „The Effectiveness of Laws“, *Valparaiso University Law Review* 15, 2 (1981): 233.

- išpildymo teisiniu reguliavimu taisyklės integravimas į minėtą modernizacijos procesą. Taigi, centralizuotos turinio sklaidos (ir kūrinių sklaidos *in corpore*) modelio bei veiksmingo išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo proceso santykis apibrėžiamas diktuojamuoju ir informatyviuoju tokio modelio koncepcijos vaidmeniu koreguojant minėtų teisių reguliavimo turinį bei būtinu tokio vaidmens pripažinimu (atodaira) iš įstatymų leidėjo pusės.
2. Informatyvioji kūrinių sklaidos modelio teorinės koncepcijos reikšmė išimtinųjų autorių teisių reguliavimo turinio naujinimo procese lemia tokio modelio įtaką atitinkamai struktūrizuoti minėtų teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizacijos procesą: 1) identifikuoti turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje įsitvirtinusį kūrinių sklaidos modelį; 2) nustatyti šio modelio technologinius aspektus, sukuriančius kūrinių komercinės vertės generavimo galimybes kūrėjams (teikiančius sąlygas įkainoti prieigą prie kūrinių informacijos); 3) reglamentuoti šių technologinių aspektų palaikymą teisiniu reguliavimu.
 3. Lyginamoji išimtinųjų autorių teisių apsaugai turinio dalijimosi internetu platformose formuoti skirtų Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų analizė atskleidė, kad kūrėjams palankių komercinių sąlygų formacija centralizuotos turinio sklaidos aplinkoje reikalauja šių teisių apsaugos savireguliacijos vartotojų pagrindu ir reaktyvaus minėtų paslaugų platformų vaidmens išimtinųjų autorių teisių apsaugos procese reglamentavimo. Šie du kriterijai turi būti vertinami Europos Sąjungos įstatymų leidėjo kaip būtini, juos integruojant į naujinamo išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo turinį. Direktyvos 2019/790 pavyzdys parodė, kad aukštesnio šių teisių apsaugos pobūdžio reguliavimas, įtraukiant turinio dalijimosi internetu platformas bendro turinio monitoringo prievolėmis, lemia kokybinės turinio redukcijos ir vartotojų auditorijos susitraukimo grėsmę. Atitinkamai, ši grėsmė reikštų nuo centralizuotos turinio sklaidos efektyvumo priklausomų kūrinių komercinio išnaudojimo strategijų sustabdymą kūrėjams.
 4. Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo, orientuoto į išimtinųjų autorių teisių apsaugą interneto platformose, atitiktis aukščiau išdėstytiems savireguliacijos ir platformų reaktyvumo kriterijams išpildo atitiktį centralizuotos turinio sklaidos modelio veikimo principams. Šiuo atžvilgiu palaikomi ir tokio modelio funkcionalumu grindžiamų kūrinių komercinio išnaudojimo būdai, teikiant galimybę nuo pažeidimų savo turinį apsaugoti ir šiais būdais nesuinteresuotus kūrėjus. Toks įvairialypių kūrėjų komercinių interesų palaikymas teisiniu reguliavimu reiškia, kad siekiant sėkmingai užbaigti išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizaciją turinio dalijimosi paslaugų sektoriuje, Skaitmeninių paslaugų aktas turi pakeisti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimą.

THE ROLE OF CREATIVE WORKS DISTRIBUTION IN THE MODERNIZATION OF THE EXCLUSIVE COPYRIGHTS IN THE EUROPEAN UNION REGULATION

Tomas Linas Šepetys

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *European Union copyright law is continuously searching for an exclusive copyright regulatory model applicable to the present parameters of digital creative content distribution and monetization in online content sharing service platforms. The potential harmfulness of the recently enacted Article 17 of the Digital Single Market Directive, oriented at sustaining the strength of exclusive copyrights protection in the online content sharing service platforms, accentuates the need to answer the following question: What theoretical component is lacking to successfully modernize exclusive copyrights regulation in the European Union, in accordance to the needs of the present digital creative industry?*

As is disclosed by the theoretical analysis conducted in this scientific research, such an absent theoretical component can be found in the exclusive copyrights regulation accordance towards the operation parameters of the open creative content distribution model. The present problematic nature of the exclusive copyrights regulation in the European Union relates to such accordance being still unfulfilled within the lawmaking process of the abovementioned rights regulation renewal. Representation towards technical parameters in accordance to which models of creators' commercial practices are being formed testify to the informative role of the creative works distribution model in the process of the modernization of the exclusive copyrights regulation in the European Union.

Keywords: *Digital Single Market Directive, exclusive copyrights, open distribution, proprietary distribution, Digital Services Act, creative works distribution model.*

Tomas Linas Šepetys, Mykolas Romeris universiteto Teisės mokyklos Privatinės teisės instituto doktorantas. Mokslinių tyrimų kryptis: autorių teisė, intelektinės nuosavybės teisė, informacinių technologijų teisė.

Tomas Linas Šepetys, doctoral researcher at the Institute of Private Law at the Law School at Mykolas Romeris University. Research interests: copyright law, intellectual property law, IT law.

28(2) tomo (2021 m.)
AUTORIŲ RODYKLĖ

AUTHOR'S INDEX
for volume 28(2) (2021)

A

Ališauskas Raimondas, 97

B

Balsiukienė Audronė, 133, 452

Biekša Laurynas, 405

Birmontienė Toma, 9

D

Dementavičienė Simona, 343

G

Grendelis Paulius, 114

Grigaitis Denas, 158

J

Jočienė Danutė, 323

Jokubauskas Remigijus, 254, 430

Jurgaitis Ramūnas, 365

K

Kačerginaitė Klaudija, 405

Kirkutis Mykolas, 133, 254, 430

Kurelaitytė Eglė, 179

L

Lukošius Liutauras, 217

M

Mačiugin Dmitrij, 277

Marcinauskaitė Renata, 200

Miliukas Eugenijus, 476

P

Pakamanis Mantas, 299

Pakštaitis Laurynas, 236

S

Stripeikienė Janina, 33

Š

Šakalienė Dovilė, 386

Šepetytė Tomas Linas, 489

V

Valančius Tadas, 52

Valčiukas Juozas, 74

Višinskis Vigintas, 133, 254

**28(1) tomo (2021 m.)
REIKŠMINIAI ŽODŽIAI**

A

Akademinis personalas, 74
Apgaulė buhalterinėje apskaitoje, 217
Apgaulinga apskaita, 217, 236
Apgaulingos buhalterinės apskaitos padariniai, 217
Aplaidi apskaita, 236
Apskaitos nusikaltimai, 236
Arbitrai, 277
Arbitražo „suteisminimas“, 299
Arbitražo institucijos, 277
Arbitražo susitarimai, 277
Asmenų lygiateisiškumas, 405

B

Bankroto procesas, 254
Baudžiamasis procesas, 386
Baudžiamoji jurisdikcija, 200
Baudžiamąjo proceso teisė, 365
Blockchain technologija, 158
Buhalterinės apskaitos klaida, 217
Bylos atnaujinimas, 365

C

Centralizuota sklaida, 489

D

Deliktinė civilinė atsakomybė, 430
Demokratija, 74
Dinaminis veiksmingumas, 114
Dinamiška konkurencija, 114
Direktyva 2004/38/EB, 179
Direktyva dėl autorių teisių skaitmeninėje vidaus rinkoje, 489
Drausminė atsakomybė, 343
Duomenų panaudojimas, 386

E

Ekonominis bendrumas, 114
Ekonominis požiūris, 114
ES, 179
Esminio ryšio kriterijus, 200
Europos Komisija, 343
Europos Sąjungos teisė, 133
Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, 343
Ex aequo et bono principas, 299

G

Galutinis teismo sprendimas, 365

F

Finansų įstaiga, 390
Fizinis ar psichinis poveikis, 149
Formalūs trūkumai, 58

I, Į

Įmonės pardavimas, 254
Įmonės vadovo civilinė atsakomybė, 430
Individualus konstitucinis skundas, 365
Informacinė sistema, 200
Instancinė sistema, 52
Intelektinės nuosavybės teisė, 114
Išimtinės autorių teisės, 489

J

Juridinio asmens vadovo atsakomybės pagrindai, 452
Jurisdikcija, 97

K

Kolizinės taisyklės, 158
Komerčinis arbitražas, 299

Konkurencijos teisė, 114
Konstitucija, 9
Konstitucijos pataisos, 9
Konstitucijos viršenybės ir teisės viršenybės užtikrinimas, 323
Konstitucinė jurisprudencija, 9
Konstitucinis teismas, 9
Konstitucinis vaiko interesų pirmumo imperatyvas, 33
Konstitucinis valdžių padalijimo principas, 323
Konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimas, 365
Kreditorių interesų apsauga, 254
Kriminalinė žvalgyba, 386
Kripto valiutų sistemos, 158
Kripto valiutų sistemų dalyvių santykiai, 158
Kūrinių sklaidos modelis, 489

L

Laisvas asmenų judėjimas, 179
Lenkijos aukščiausiojo teismo drausmės bylų kolegija, 343
Lietuvos respublikos konstitucinis teismas, 323
Lietuvos teismai, 52

N

Nacionalinio saugumo išimtis, 97
Neapykantos kurstymas, 405
Neapykantos kurstymo požymiai, 405
Nemokumo procesas, 430
Nemokumo teisė, 133, 452
Nuosavybinė sklaida, 489
Nusikalstama apskaita, 236
Nusikalstama veika elektroninėje erdvėje, 200

O

Oficialioji konstitucinė doktrina, 323

P

Pareiga kreiptis dėl bankroto bylos iškelimo, 430
Pasaulio prekybos organizacija, 97
Paskola, 476
Perleidžiami vertybiniai popieriai, 476
Poveikio priemonės, 277
Protingumo taisyklė, 114

R

2020 m. Rusijos Konstitucijos pataisos, 9
Registruotas partneris, 179
Restruktūrizavimas, 133
Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva, 133

S

Sankcijos, 277
Saviraiškos laisvės ribos, 405
Skaitmeninių paslaugų aktas, 489
Statinė konkurencija, 114
Sutelktinis finansavimas, 476
Sutuoktinis, 179

T

Taikytina teisė, 158
Tarnybiniai ir (ar) drausminiai nusižengimai, 386
Tarptautinė prekybos teisė, 97
Tarptautinė privatinė teisė, 158
Tarptautinis arbitražas, 277
Teisė į akademinę laisvę, 74
Teisė į saviraiškos laisvę, 74
Teisėjai, 343
Teisėkūrai keliami reikalavimai, 386
Teismų istorija, 52
Teismų nepriklausomumas, 343
Teismų sprendimų kontrolė, 52
Teritorinis principas, 200

U

Universiteto autonomija, 74

V

Vadovo diskvalifikavimas, 452

Vaiko interesus atitinkantis
teisingumas, 33

Vaiko nuomonės išklauso ir vaiko
dalyvavimo užtikrinimo principas, 33

Vaiko teisių autonomija, 33

Valstybės diskrecijos teisė, 97

Valstybės pareiga apsaugoti asmenis
nuo neapykantos kurstymo, 405

Valstybės valdžios institucijų ginčai, 323

Visuomeniniai teisėjai (teismų tarėjai),
343